

Geroemde Culemborgse schooldirectrice: Juffrouw Kap

CULEMBORG - In de wijk Landzicht worden een aantal mannelijke hoofden van Culemborgse scholen in straatnamen gememoreerd, zoals de Postmastraat, Bijenstraat, Van Buytenestraat en Siederspad.

Vreemd genoeg heeft de toenmalige straatnamencommissie Wilhelmina Kap, directrice van de plaatselijke Huishoud- en Industrieschool over het hoofd gezien. Docent Richard van de Velde van ORS Lek en Linge laat zien waarom dat toch een vergissing is.

Richard van de Velde

Wilhelmina Sophia Kap werd op 29 april 1892 in Den Haag geboren. Daar ging zij ook naar school en was onder andere leerling van de Industrieschool voor meisjes. Hiervan was de toenmalige Koningin Emma beschermheilige. Toen zij in 1912 op schoolbezoek kwam, ging ze naast Wilhelmina zitten en raakte met haar aan de praat. Wellicht daardoor kreeg zij enkele maanden later de opdracht om voor het poppenhuis van de destijds 3-jarige prinses Juliana een deurportiere te ontwerpen. Ze kreeg daar zelfs 15 cent per uur voor. (Een weekloon was toen gemiddeld 10 gulden.) Het eerste contact was gelegd en ze mocht zelfs meewerken aan de vernieuwing van de salonmeubelen van Huis ten Bosch. Dat was in die tijd een grote eer. Ondertussen behaalde ze de nodige schooldiploma's en ging tijdelijk enkele uren lesgeven aan de plaatselijk Huishoudschool.

In 1919 verhuisde ze naar Eindhoven, waar zij bij de Philips Gloeilampenfabriek hoofd werd van de meisjes-naaischool. Haar leerlingen waren fabrieksmeisjes die op deze wijze kennis opdeden die nuttig waren voor het verdere 'huwelijkse leven'. Hun 'Haagse juffrouwke' werd op handen gedragen. Tot aan haar dood zou ze contact met hen onderhouden.

De Culemborgse Huishoudschool had echter in 1922 een directrice nodig en de keus viel al snel op Wilhelmina Kap. De school was gehuisvest aan de Goilberdingerstraat 5, in het voormalige Algemeen Ziekenhuis. De opleiding was niet alleen op het werk van de huisvrouw afgestemd en bestond dus niet alleen uit naaien en koken, maar was ook in grote mate algemeen vormend.

Een grote moeilijkheid waarmee zij als directeur te kampen had, was om het aantal leerlingen op niveau te houden, om zo het voortbestaan van de school te waarborgen. Zij wist door gesprekken met ouders en mensen uit het onderwijs ook een

hoger onderwijspeil te bereiken.

Het verloop van onderwijzend personeel was in die tijd groot, omdat men voor bepaalde vakken geen volledig lesrooster kon krijgen. De leraressen in deze vakken waren soms genoodzaakt elders een baan te aanvaarden om aan een redelijk salaris te komen. Het resultaat was dan echter dat juffrouw Kap bij al haar drukke werkzaamheden vaak nog een paar (kook)lessen extra te verzorgen kreeg.

Zij bewoonde een bovenhuis op de hoek Ridderstraat / Kleine Kerkstraat. Haar vergeelde behang in de woonkamer was bedekt met van alles wat met het Oranjehuis te maken had. Door de liefde van haar voor het koningshuis, kwamen er nog enkele 'grote ogenblikken': tijdens de verloving van prinses Juliana en prins Bernhard in 1936, zag Wilhelmina een foto van het koppel met op de achtergrond een salontafel. Ze kwam toen op het idee voor dat tafeltje met twaalf van haar leerlingen een theetafelkleed te borduren met daarop het versje van de vrolijke haasjes, dat prinses Juliana als achtjarige had gedicht:

Nu gaan we vrolijk dansen,
Wij dansen poot aan poot.
Wij zijn de haasjes uit de bossen,
En snoepen een hazelnoot, tra-la.

In december 1936 bracht ze tezamen met haar leerlingen het bijzonder fraaie kleed naar Paleis Noordeinde. Haar naam was gevestigd en de plaatselijke meubelindustrie wilde als Culemborgse huwelijksgeschenk voor het paar een fraaie stoel vervaardigen en vanzelfsprekend werd Wilhelmina gevraagd het te ontwerpen en borduren. Zij verkoos voor het borduren echter één van haar leerlingen, Fiet Beenhakker. Op 23 november 1937 werd de stoel aan het bruidspaar overhandigd, wat een onvergetelijk moment voor beiden was.

Juffrouw Kap is in haar leven niet alleen een goede directrice geweest. De bezettingstijd bracht vanzelf-

sprekend de nodige problemen rond het onderwijs, maar dat waren peanuts vergeleken met de moeilijkheden die joodse landgenoten te verwerken kregen. Wilhelmina heeft in de oorlog gedaan wat veel mannen niet durfden: zij liet vier joodse stadgenoten bij haar thuis onderduiken en redde ze van een gang naar het concentratiekamp. Het ging om de familie van de toenmalige slager Manuel van Spier uit de Zandstraat 35, zijn vrouw Mietje en dochter Siën. De nood was zo hoog dat het echtpaar Van Spier zich in het Barbaraziekenhuis had verstopt en elk moment afgevoerd kon worden naar Duitsland. Juffrouw Kap haalde hen toen met hulp van een dokter naar haar huis in de Ridderstraat. Ook dochter Siën voegde zich diezelfde avond nog bij haar ouders. Wilhelmina nam daarmee een enorm risico op haar hals en éénmaal is ze door het oog van de naald gekropen, toen Duitsers haar huis kwamen inspecteren. De kamer van de joodse onderduikers bleek op slot te zitten en Wilhelmina voerde een comedy op dat ze zelf ook niet begreep waarom die deur op slot zat. Zij suggereerde dat de werkster de sleutel wel zal hebben meegenomen. Ze kwam er mee weg, maar er bleef wel een 'Hauptman' achter om haar in het oog te houden. Later vertelde ze dat ze er van overtuigd was dat hij zijn stille medewerking verleende in het besef dat de oorlog voor zijn land toch verloren was, want ze slaagde er in de familie uit de kamer te loodsen

en naar een andere al doorzochte kamer te brengen.

„Eli” van Spier was een zoon van bovengenoemde familie en zat ondergedoken bij smid Marius Heij in de Zandstraat. Op een gegeven moment bleek dat hij een gezwel in zijn rug had en het was natuurlijk als onderduiker niet mogelijk naar het ziekenhuis te gaan. Daar op zijn onderduikadres een operatie nauwelijks mogelijk was, besloot juf Kap dat de operatie wel in haar huis kon plaatsvinden. Op een avond kwam Dr. Bongaerts met twee chirurgen en een verpleegster en werd Elias in een achterkamer geopereerd. Hij kon de eerste 14 dagen niet worden vervoerd, maar werd door de moedige en zeer lieve juffrouw Kap op en top verzorgd. Daarna vertrok hij weer naar zijn onderduikadres op de Zandstraat.

Voor de maaltijden van de onderduikers had ze een passende oplossing bedacht. Na afloop van haar dagelijkse kookles, ging ze bij haar leerlingen langs en nam bij ieder een flinke schep van het bereide eten en nam het mee naar huis op het zogenaamd te proeven.

Wat later in de bezettingstijd kreeg Wilhelmina haar vierde onderduiker: de op de Oude Vismarkt woonachtige mevrouw Emanuel-Löbschen. Zij werd door haar 's avonds laat aan de ingang van het Barbara ziekenhuis opgehaald en naar haar woning gebracht. Beide

vrouwen kregen echter de schrik van hun leven toen ze in het kleine stukje van de Dreef naar de Ridderstraat een Duitse wacht zagen aankomen. Ze drukten zich tegen een muur in de Slotstraat aan en dat betekende hun redding. De wacht merkte hen niet op. Ook deze vrouw overleefde de oorlog en verbleef jarenlang in het Elisabethhof, het oorspronkelijke oude mannen- en vrouwenhuis.

In mei 1946 vierde juffrouw Kap het verlate 40-jarig bestaan van haar school en ze kon het gelukkig in vrijheid vieren. Een jaar later werd zij gehuldigd met haar 25-jarig jubileum aan school.

Op 31 juli 1957 brak voor haar de tijd van rusten aan. Zij was toen al 35 jaar directeur geweest en kon als één van de eersten in Nederland gebruik maken van de A.O.W. Dat juf Kap geliefd was, bleek wel uit haar vele contacten met oud-leerlingen.

Op 22 maart 1976 overleed Wilhelmina Kap op 83-jarige leeftijd te Culemborg.

En dat de liefde door de maag gaat, blijkt nog steeds uit de waarderende reactie van menige bejaarde Culemborger, omdat hun vrouwje van juffrouw Kap het koken leerde.

Een deel van de leerlingen voor hun school rond 1930, met links juf Kap

